

3. Ткачова Н. О., Варенко Т. К. Аксиологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів [Ел. ресурс]. – Режим доступу до джерела https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/58.pdf

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Богомаз М. А.
Кременчук, Україна*

Науковий керівник: *Яценко Тетяна Володимирівна*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка» Полтавської обласної ради

У сучасному суспільстві дедалі частіше виникає необхідність у забезпеченні умов, необхідних для формування психологічних якостей, що визначають рівень морального розвитку особистості. Важливе значення як для ефективного процесу формування особистості у майбутніх педагогів, так і для формування моральних основ індивіда, щирого та чуйного ставлення до інших людей має емпатія.

Найвираженіші емоційні переживання виникають у тяжкі періоди взаємодії людини й суспільства. Почуття багатьох українців стали набагато виразнішими під час війни. Зараз дуже важливо допомагати та підтримувати один одного. Багато людей відчують хвилювання, страх, злість, біль, співчуття до оточуючих, тривожність. Важливо навчитися себе контролювати, щоб прояви цих почуттів не заважали нам жити.

У сучасному світі кожному українцю доводиться пристосовуватися до постійних змін у житті, витримувати емоційне напруження, бути свідком багатьох життєвих ситуацій. Тому в умовах війни великого значення набуло вивчення емпатійних здібностей, які полягають у розумінні інших, здатності емоційно сприймати душевний стан людини та прояву співчуття та співпереживання до інших.

У студентські роки відбувається найбільш активний розвиток емпатії. Вона характеризується глибокими змінами, що впливають на особистісний розвиток майбутнього педагога. Адже юнацький вік – період становлення особистості, соціалізації та перехід від дитинства до самостійної діяльності дорослої людини при впливі на неї суспільства.

Проблема формування емпатії в юнацькому віці у психології вітчизняній та зарубіжній розглядається багатьма науковцями у різні часи та епохи: В. Бойко [1], С. Максимець [2], Т. Рябовол [3] та інші. Однак аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що наразі недостатньо розкрито засоби формування емпатійних здібностей у юнаків і дівчат під час війни в умовах дистанційного навчання.

Одним із завдань нашого дослідження було розробити та впровадити

заняття по формуванню емпатії у майбутніх педагогів, тому на цьому етапі ми розробили таку систему занять, яка може бути запроваджена в умовах дистанційної освіти.

Заняття проводилися у 2022 році з групою студентів Кременчуцької гуманітарно-технологічної академії імені А. С. Макаренка. У вибірку увійшли здобувачі, які мали низькі та середні показники рівня розвитку емпатійних здібностей.

Назва занять: «Формуємо співчуття».

Мета полягає у розвитку емпатійних здібностей у юнаків і дівчат.

Завдання:

1. Розвивати у молоді юнацького віку емпатійні здібності.
2. Сприяти підвищенню рівня прояву емпатії у здобувачів вищої освіти.
3. Виробити навички адекватно реагувати на ситуації, що вимагають прояву співчуття.
4. Сформувати уміння здобувачів проявляти емпатію до різних об'єктів живої і неживої природи під час війни.

Очікувані результати тренінгу для учасників:

1. Розвинуть емпатійні здібності.
2. Підвищать рівень прояву емпатії.
3. Вироблять навички адекватно реагувати на ситуації, що вимагають прояву співчуття.
4. Сформують уміння проявляти емпатію до різних об'єктів живої і неживої природи під час війни.

Умови проведення занять:

1. Заняття проводилися у онлайн форматі на платформі Google Classroom.
2. Тривалість заняття – 30 хвилин, надається домашнє завдання.
3. Використання різних засобів онлайн навчання: додатки Jamboard, Padlet, Google Meet, Google Презентації, YouTube та ін.

Система «Формуємо співчуття» розрахована на десять занять. Все це відбувалося у створеному нами курсу в Google Classroom.

Особливістю занять є створення позитивної мотивації до успіху і усвідомлення учасниками власної готовності до розвитку емпатії завдяки отриманих знань та умінь. Засвоєнням матеріалу тренінгових занять реалізується через формування у членів групи певних психічних станів, відношень, форм поведінки. Заняття відбуваються дистанційно з використанням інформаційно-комунікативних технологій та власних гаджетів. Для реалізації наших занять ми використовували різні платформи та додатки, як-от: Jamboard, Padlet, Google Meet, Google Презентації, YouTube та ін.

План занять складається з наступних компонентів:

1. Обговорення домашнього завдання.
2. Читання та обговорення нової інформації або перегляд відео та його обговорення.
3. Вправа/гра на розвиток емпатії.

4. Творче/інтерактивне завдання на розвиток емпатії та емпатійних здібностей.

5. Рефлексія заняття.

6. Домашнє завдання.

Нами було адаптовано вправи та ігри на розвиток емпатії Н. Харченко та С. Ричкової під дистанційне навчання.

Кожні творчі та інтерактивні завдання були розроблені нами самостійно. Вони зазвичай йдуть четвертим пунктом у завданнях.

Перелік вправ/ігор та творчих/інтерактивних завдань на заняттях:

Заняття 1. Діагностика.

Заняття 2. «Яке почуття?», «Дошка емоцій».

Заняття 3. «Що ти зробиш, якщо побачиш...», «Емоції та почуття мого улюбленого героя із фільму/серіалу».

Заняття 4. «Телефон», «Мої почуття та емоції до картинки».

Заняття 5. «Похвала», «Емоції та почуття моєї домашньої тваринки».

Заняття 6. «Скажи мені щиро...», «Поділись своїм переживанням»

Заняття 7. «Мавпа перед дзеркалом», «Зображення емоцій та почуттів».

Заняття 8. «Як учинити?», «Малюнок захиснику».

Заняття 9. «Спостереження чи оцінка», «Мої емоції та почуття протягом дня».

Заняття 10. «Невербальний вираз емоцій і «читання» за невербальними ознаками», «Що мені найбільше сподобалося із проведених занять?».

Після проведення занять нами було організовано контрольний експеримент. Однією із задач нашого дослідження було перевірити ефективність впровадження занять, тому ми повторно провели тестування по визначенню рівня емпатії у здобувачів освіти контрольної та експериментальної груп: діагностика рівня емпатійних здібностей (В. Бойко), дослідження рівня емпатійних тенденцій (І. Юсупов), тест «Закінчи речення» (авторський).

Результати повторної перевірки у *експериментальній групі* показали, що відбулись наступні зміни: на початку дослідження студентів з високим рівнем емпатії було 0%, а після проведення занять стало 8%, студентів із середнім рівнем прояву емпатії було 65%, стало 70% і студентів із низьким рівнем було 35%, стало 21% (рис. 1).

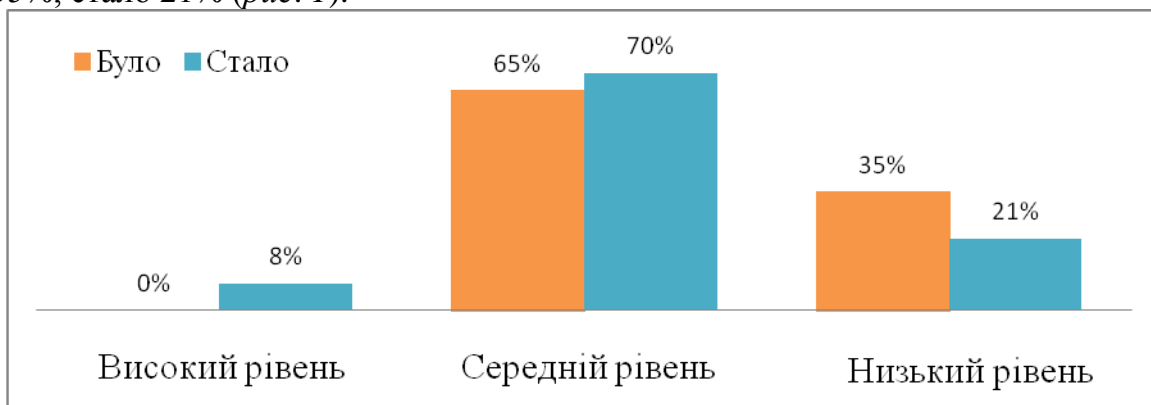

Рис. 1. Результати експериментальної групи

Результати повторної перевірки у *контрольній групі* показали, що суттєвих змін не виникло. На початку дослідження у здобувачів середній рівень прояву емпатії становив 67%, після тренінгу 68%, а низький рівень був 33%, став 32% (рис. 2).

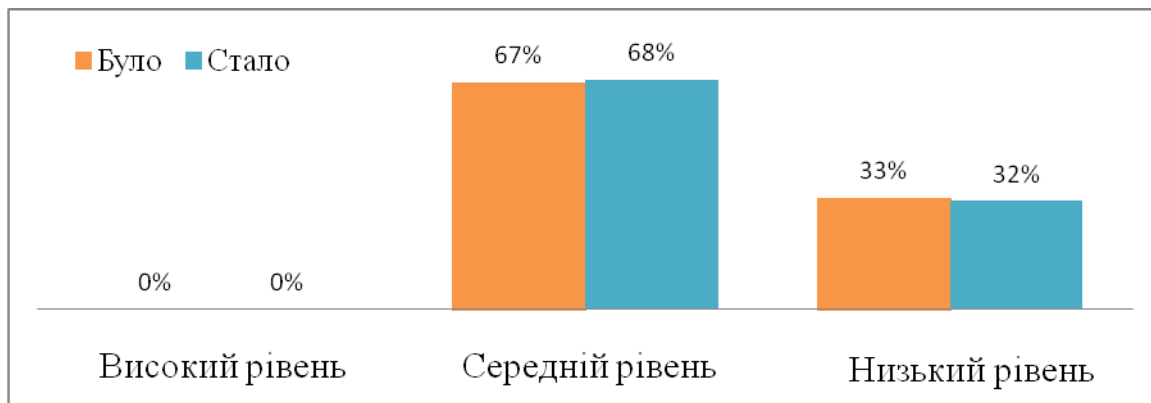

Рис. 2. Результати контрольної групи

Таким чином, можемо зробити висновок, що заняття за експериментальною групою досліджуваних, які спрямовані на розвиток емпатійних здібностей у молоді юнацького віку позитивно вплинули на їх рівень, сприяли підвищенню рівня прояву емпатії, сформували навички адекватно реагувати на ситуації, що вимагають прояву співчуття та сформували вміння здобувачів проявляти емпатію до різних об'єктів живої і неживої природи під час війни.

Список використаних джерел:

1. Бойко В.В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. М. : Филинь, 1996. 472 с.
2. Максимець С. М. Вплив емпатійності на соціально-психологічну адаптацію майбутніх учителів : Автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2000. 20 с.
3. Рябовол Т. А. Роль емпатії у процесі соціальної адаптації. *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Вип. 24. 2004. С. 294–300.

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В СТАРШІЙ ШКОЛІ НУШ

*Божинська М. А.
Полтава, Україна*

Спрямованість школи на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь у здобувачів освіти супроводжується зміною не тільки стратегій і технологій навчання, а й критичного переосмислення контрольно-оцінної діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу. Формувальне оцінювання активно впроваджується в класах НУШ, але у старшій школі використання цього оцінювання за результатами аудитів Державної служби якості освіти України все